

розрахунками результат, що викликає до нього більшу довіру, але проблема полягає у неврахуванні ефекту синергії та складності оцінки нематеріальних активів, що призводить до заниження вартості підприємства, оскільки вартість окремих активів ефективно функціонуючого на ринку підприємства є меншою, ніж вартість підприємства в цілому, оскільки воно як система володіє властивостями, яких нема у окремих елементів. Також при його використанні необхідно враховувати ліквідність активів. Крім того, витратний підхід неможливо застосовувати до підприємств, що реалізують нові інвестиційні проекти та підприємств, що надають послуги, оскільки їх вартість залежить, в першу чергу, від репутації та кадрів.

Отже, витратний підхід доцільно використовувати, якщо підприємство ще не набуло або вже втратило властивості, що відрізняють його від майна, яким воно володіє. Для використання порівняльного підходу має існувати розвинений фондовий ринок та ринок злиттів та поглинань, які дозволять знайти підприємство-аналог, а також має бути відсутньою асиметрія інформації. Використання доходного підходу стає можливим за наявності достовірних даних щодо майбутніх грошових потоків підприємства та можливості визначення ставки дисконтування на довгострокову перспективу, а також незначного рівня інфляції. Його доцільно використовувати при реалізації нового інвестиційного проекту.

Таким чином, використання різних підходів до оцінки вартості підприємства вимагає врахування різних аспектів їх діяльності, в тому числі фінансової, що призводить до отримання різних значень показника вартості бізнесу. Для підвищення обґрунтованості та якості оцінки необхідно узгоджувати отримані результати шляхом розрахунку інтегрального показника.

Список використаних джерел

1. Островська Г. Оцінювання вартості підприємства як основа ефективного управління [текст] / Г. Островська // Галицький економічний вісник (економіка та управління національним господарством). – 2011. – №1(30). – С. 107–115.

2. Національний стандарт №1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова Кабінету міністрів України від 10.09.2003 №1440 // Верховна Рада України: [сайт]. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-%DO%BF> – Назва з екрана.

3. Кащеев Р. Модель оценки стоимости компании: разработка и применение [текст] / Р. Кащеев // Финансовый Директор. – 2008. – №12. – С. 6–9.

4. Коупленд Т. Стоимость компаний: оценка и управление [текст] / Т. Коупленд, Т. Колер, Д. Мурин / Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп-Бизнес», 2005. – 576 с.

5. Калінеску Т. Стратегічний потенціал підприємства: формування та розвиток [текст]: [монографія] / Т. Калінеску – Луганськ, 2007. – 272 с.

6. Нусінова О.В. Оцінка умовної ринкової вартості промислових підприємств [текст] / О.В. Нусінова // Європейський вектор економічного розвитку. – 2011. – №1(10). – С. 134–141.

7. Національний стандарт №3 «Оцінка цілісних майнових комплексів»: [затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2006 №1655] // Офіційний вісник України. – 2006. – №48. – С. 62. [Електрон. ресурс] // Верховна Рада України: [сайт]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1655-2006-%DO%BF>. – Назва з екрана.

8. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств [текст] / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк, С.О. Булгакова та інші / Під ред. А.М. Поддєрьогіна. – 6-е вид. – К.: КНЕУ, 2006. – 552 с.

9. Вітовський О.С. Особливості застосування ринкового підходу до оцінки бізнесу в умовах нерозвиненості фондового ринку [текст] / О.С. Вітовський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №1. – С. 66–69.

10. Яремко І.Й. Оцінка ринкової вартості підприємств: порівняльний підхід [текст] / І.Й. Яремко // Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України. – 2005. – Вип. 15.4. – С. 311–315.

11. Бродська І.І. Теоретико-прикладні засади застосування сучасних методичних підходів до оцінки вартості підприємства [текст] / І.І. Бродська // Економічний форум. – Луцьк. – 2011. – Вип. 3. – С. 45–52.

Л.Л. ДЯКОН,
к.е.н., Європейський університет

Методичний підхід до формування фінансової стратегії підприємства на основі функцій контролінгу

У статті досліджується удосконалення методичного забезпечення формування фінансової стратегії підприємства на основі функцій контролінгу.

Ключові слова: формування фінансової стратегії підприємства, функції контролінгу.

В статье исследуется усовершенствование методического обеспечения формирования финансовой стратегии предприятия на основе функций контроллинга.

Ключевые слова: формирование финансовой стратегии предприятия, функции контроллинга.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Improvement of methodical provision and forming methodical approach for the purpose of controlling functions of financial strategy of enterprise are investigated in the article.

Постановка проблеми. Суттєві економічні зміни та динамічне загострення кризового стану в країні і на міжнародному рівні, жорстка конкурентна ситуація та поступова монополізація ринків вимагають від сучасних менеджерів швидких та максимально ефективних дій щодо управління всіма підрозділами і процесами на підприємстві. Багато з вітчизняних підприємств не витримують такого темпу і втрачають свої конкурентні позиції на ринку. Це спричинено відсутністю довгострокового фінансового планування та стратегічного управління підприємством.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Проблематика контролінгу відображена у працях багатьох вітчизняних вчених: О. Ареф'євої, Г. Кірейцева, В. Диканя, В. Прохорова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, С.К. Потьомкіна, О.М. Тімоніна, М.В. Бормотова та інших. Значну увагу їй приділяють і зарубіжні автори: М. Роземан, А. Бандурін, Р. Брамземанн, Н. Данилочкіна, Х. Берр, Д. Хан, І.В. Блауберг, У. Демінг та інші. На даний час відсутній узагальнений методичний підхід до формування фінансової стратегії підприємства на основі функцій контролінгу. Саме тому є актуальним і потребують значної уваги організаційно-методичні засади контролінгу.

Мета статті – дослідити удосконалення методичного забезпечення формування фінансової стратегії підприємства на основі функцій контролінгу.

Виклад основного матеріалу. Щоб відвернути загрозу банкрутства та вдосконалити управління процесами на підприємстві, необхідно чітко усвідомлювати необхідність удосконалення процесу формування та реалізації фінансової стратегії на підприємстві.

Пропонується використовувати модель формування та реалізації фінансової стратегії підприємства схематично представлену на рис. 1, в якій першим блоком є «Діагностика фінансового стану підприємства».

Оцінка фінансового розвитку підприємства й діагностування його фінансового стану здійснюється задовго до прояву його явних ознак. Така оцінка й прогнозування розвитку кризових симптомів фінансової діяльності підприємства є предметом діагностики фінансового стану, що є однією із структурних складових системи контролінгу підприємства.

Залежно від цілей і методів здійснення діагностики фінансового стану підприємства поділяється на дві основні системи: систему діагностики фінансового розвитку; систему фундаментальної діагностики фінансового стану.

Діагностика фінансового розвитку характеризує систему регулярної оцінки фінансових параметрів розвитку підприємства, здійснюваної на базі даних його фінансового обліку по стандартних алгоритмах аналізу, в основу якого покладено ідентифікацію основних функцій контролінгу [2].

Основною метою діагностики фінансової розвитку є раннє виявлення ознак розвитку підприємства й попередня оцінка його масштабів.

1. Визначення об'єктів спостереження «стратегічного поля», що реалізує виникнення загроз фінансового розвитку

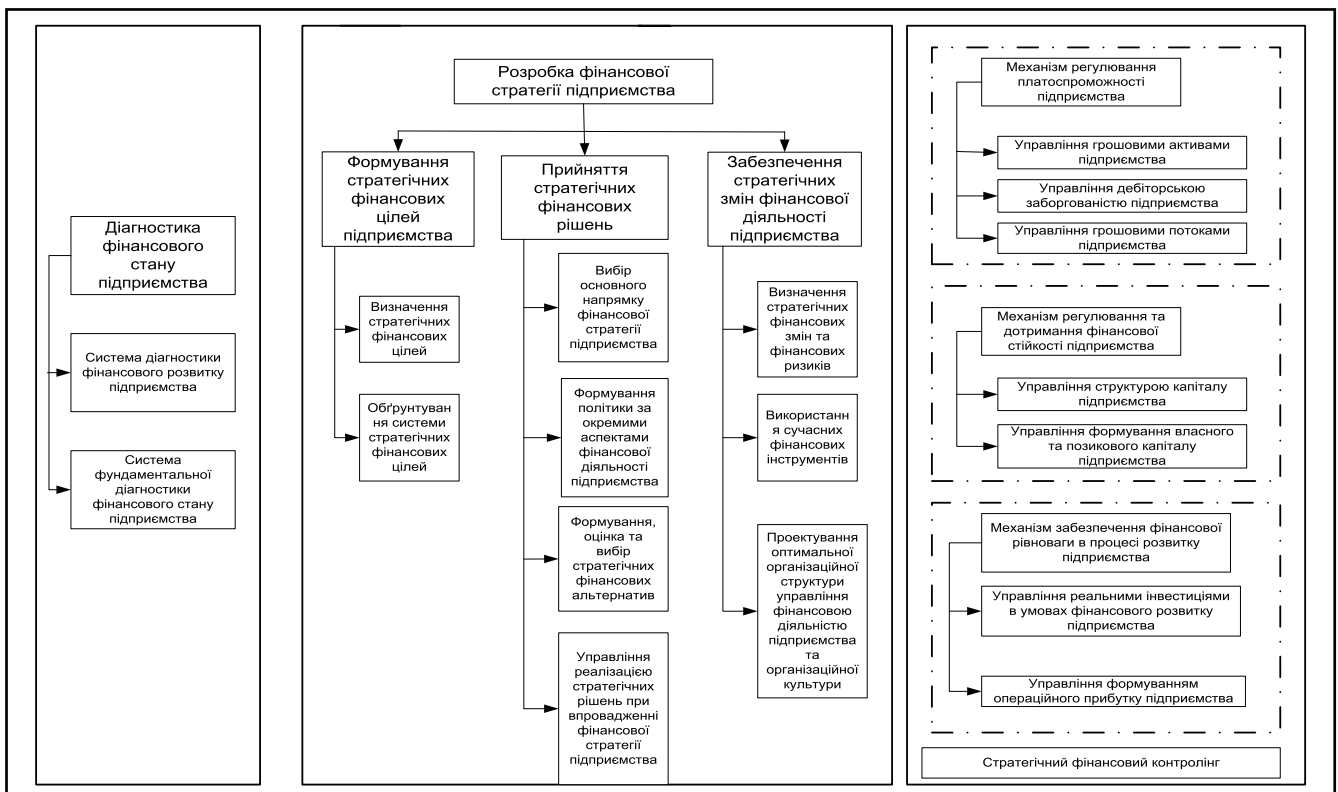

Рисунок 1. Модель формування фінансової стратегії підприємства в рамках системи контролінгу

підприємства. Система спостереження «стратегічного поля» мусить будуватися з урахуванням ступеня генерування цієї загрози шляхом виділення найбільш істотних об'єктів за цим критерієм.

2. Формування системи індикаторів фінансового розвитку підприємства. Система таких індикаторів формується по кожному об'єкту спостереження «стратегічного поля». У процесі формування всі індикатори підрозділяються на варіантні і структурні показники.

3. Аналіз окремих сторін фінансового розвитку підприємства, здійснюваний стандартними методами. Основу такого аналізу становить порівняння фактичних показників—індикаторів із плановими (нормативними) і виявлення величини відхилень в динаміці. Зростання величини негативних відхилень в динаміці характеризує наростання негативних явищ фінансової діяльності підприємства, що генерують загрозу виникнення його фінансової кризи.

4. Попередня оцінка фінансового розвитку підприємства. Така оцінка проводиться на основі аналізу окремих сторін стратегічного розвитку підприємства за ряд попередніх етапів.

Однією із складових контролінгу є проведення фундаментальної діагностики, основою якої становить вивчення впливу на фінансову діяльність підприємства окремих факторів й умов середовища його функціонування. Під фінансовим середовищем функціонування підприємства розуміється система умов і факторів, що впливають на організацію, форми й результати його фінансової діяльності [3].

Залежно від характеру впливу окремих умов і факторів, а також можливостей їх контролю з боку підприємства в процесі здійснення фінансової діяльності в складі загального фінансового середовища його функціонування варто виділяти окремі його види:

- зовнішнє фінансове середовище непрямого впливу;
- зовнішнє фінансове середовище безпосереднього впливу;
- внутрішнє фінансове середовище.

Зовнішнє фінансове середовище непрямого впливу характеризує систему умов, що проявляють на макрорівні, і факторів, що впливають на організацію, форми й результати фінансової діяльності підприємства в довгостроковому періоді, прями контроль над якими воно здійснювати не має можливості. Цей вид зовнішнього фінансового середовища не носить характеру індивідуальних особливостей прояву стосовно конкретного підприємства. У формуванні умов зовнішнього фінансового середовища непрямого впливу істотну роль грає державна фінансова політика й державне регулювання фінансової діяльності підприємства.

Зовнішнє фінансове середовище безпосереднього впливу характеризує систему умов і факторів, що впливають на організацію, форми й результати фінансової діяльності, які формуються в процесі фінансових відносин підприємства з контрагентами по фінансових операціях й угодах і на які воно може впливати в процесі безпосередніх комунікативних

зв'язків. Здійснення ефективних фінансових відносин з такими контрагентами по фінансовій діяльності дозволяє підприємству управляти системою відповідних умов і факторів у сприятливому для нього напрямі. Внутрішнє фінансове середовище характеризує систему умов і факторів, що визначають вибір організації й форм фінансової діяльності з метою досягнення найкращих її результатів, які перебувають під безпосереднім контролем керівників і фахівців фінансових служб підприємства. Вона містить у собі той фінансовий потенціал, що дозволяє підприємству досягати поставлених цілей і завдань.

Особливістю здійснення фундаментальної діагностики є те, що вона носить не тільки ретроспективний, а й прогностичний характер, тобто оцінює перспективний стан фінансового потенціалу підприємства під впливом можливих змін окремих факторів й умов. Це визначає необхідність використання спеціальних методів проведення такого фундаментального аналізу, які становлять основу його методичного апарата (ці спеціальні методи при необхідності можуть бути доповнені й традиційними аналітичними методами).

Незважаючи на відносну простоту використання цієї моделі для оцінки фінансової стану підприємства, у вітчизняних умовах вона не дозволяє одержати досить об'єктивний результат. Це викликається розходженнями в обліку окремих показників, впливом інфляції на їхнє формування, невідповідністю балансової й ринкової вартості окремих активів й інших об'єктивних причин, які визначають необхідність коректування коефіцієнтів значимості, і обліку ряду інших показників оцінки фінансового розвитку підприємства.

Експертний аналіз використовується в тому випадку, якщо на підприємстві відсутні необхідні інформативні дані для прогнозування факторів зовнішнього фінансового середовища. Цей метод фундаментальної діагностики фінансової кризи підприємства базується на опитуванні кваліфікованих фахівців [4].

Фундаментальна діагностика фінансового стану підприємства здійснюється в такій послідовності:

1. Визначення основних об'єктів фундаментальної діагностики фінансового стану підприємства. Такі об'єкти формуються в розрізі наступних домінуючих сфер (напрямів) фінансового розвитку підприємства:

- потенціал формування фінансових ресурсів підприємства;
- рівень ефективності інвестицій підприємства;
- рівень фінансової безпеки підприємства;
- рівень якості управління фінансовою діяльністю підприємства.

Кожна з таких домінуючих сфер має бути розділена на окремі сегменти, які з різних боків характеризують особливості й результати фінансової діяльності підприємства в розглянутому напрямку.

2. Аналіз факторів внутрішнього фінансового середовища функціонування підприємства. У процесі цього етапу фундаментальної діагностики здійснюється дослідження

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

найважливіших внутрішніх факторів фінансового розвитку підприємства з оцінкою ступеня їхнього впливу.

3. Аналіз факторів зовнішнього фінансового середовища функціонування підприємства. На цьому етапі досліджуються й оцінюються фактори зовнішнього середовища як непрямого, так і безпосереднього впливу на фінансову діяльність підприємства.

4. Прогнозування здатності підприємства до стабільного розвитку за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу. У процесі такого прогнозування визначається як швидко й в якому обсязі підприємство здатне:

- забезпечити зростання чистого грошового потоку;
- знизити загальну суму фінансових зобов'язань;
- реструктуризувати свої фінансові зобов'язання шляхом переведення їх з короткострокових форм у довгострокові;
- знизити рівень поточних витрат і коефіцієнт операційного левериджу;
- знизити рівень фінансових ризиків у своїй діяльності;
- позитивно змінити інші фінансові показники, незважаючи на негативний вплив окремих факторів.

5. Комплексна оцінка фінансового розвитку підприємства. Ідентифікація фінансового стану має включати аналітичні й прогнозні результати фундаментальної діагностики, визначати можливі напрями забезпечення фінансової рівноваги підприємства [5].

Фундаментальна діагностика фінансового стану дозволяє одержати найбільш розгорнуту картину фінансового стану підприємства й конкретизувати форми й методи майбутнього його фінансового розвитку.

Другий блок: «Розробка фінансової стратегії підприємства» показує, що стратегічне управління фінансовим розвитком підприємства носить цільовий характер, тобто передбачає постановку й досягнення певних цілей. Стратегічні цілі можуть стати потужним засобом підвищення ефективності фінансової діяльності в довгостроковій перспективі, її координації й контролю, а також базою для прийняття управлінських рішень по всіх основних напрямках фінансового розвитку підприємства.

Стратегічні цілі фінансового розвитку підприємства являють собою описані у формалізованому виді бажані параметри його кінцевої стратегічної фінансової позиції, що дозволяють здійснювати заходи щодо покращення фінансового стану в довгостроковій перспективі й оцінювати їхні результати.

Формування стратегічних цілей фінансового розвитку є об'єктивно-суб'єктивний процес. Об'єктивна природа цього процесу полягає в тому, що сформовані стратегічні цілі відбивають об'єктивні вимоги, що ставляться до фінансового розвитку підприємства з боку його зовнішнього й внутрішнього фінансового середовища. Суб'єктивна природа цього процесу полягає в тому, що вони опираються на конкретну фінансову філософію, якою керуються власники й головні фінансові менеджери, і формулюються ними з урахуванням власних інтересів [2].

Стратегічні цілі фінансового розвитку підприємства слугують вихідним базисом довгострокового фінансового планування, лежать в основі прийняття всіх стратегічних управлінських рішень, є орієнтиром стратегічних перетворень фінансової діяльності й контролю за їх здійсненням.

Формування стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства має відповідати певним вимогам, основними з яких є:

1. Підпорядкованість головної мети фінансового управління підприємством.
2. Орієнтація на високий результат фінансової діяльності.
3. Реальність (досяжність).
4. Вимірність.
5. Однозначність трактування.
6. Наукова обґрунтованість.
7. Підтримка.
8. Гнучкість.

Формування стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства вимагає попередньої їхньої класифікації за певними ознаками. З позицій фінансового управління підприємством ця класифікація стратегічних цілей будується за основними ознаками. За пріоритетним значенням стратегічні цілі фінансового розвитку підприємства підрозділяються в такий спосіб:

1. По домінуючих сферах (напрямах) фінансового розвитку виділяють такі стратегічні цілі:
 - зростання потенціалу формування фінансових ресурсів;
 - підвищення ефективності інвестицій підприємства;
 - підвищення рівня фінансової безпеки підприємства;
 - підвищення якості управління фінансовою діяльністю.
2. По спрямованості дії. Ця ознака класифікації групує стратегічні цілі виходу з фінансової кризи в наступному розрізі:
 - цілі, що підтримують тенденції розвитку;
 - цілі, спрямовані на подолання зовнішніх загроз;
 - цілі, спрямовані на подолання слабких внутрішніх позицій.
3. По об'єктах стратегічного управління. Відповідно до концепції стратегічного менеджменту за цією ознакою цілі розділяються наступним чином:

Загальні корпоративні фінансові цілі. У загальній системі стратегічних цілей вони відіграють визначальну роль і займають, як правило, основне місце.

Фінансові цілі окремих функціональних напрямків господарської діяльності. Фінансові цілі цієї групи пов'язані з формуванням, розвитком і забезпеченням ефективної діяльності окремих стратегічних напрямків господарської діяльності. Стосовно цілей інших функціональних стратегій підприємства фінансові цілі грають переважно підтримуючу роль [3].

4. За характером впливу на очікуваний результат виділяють такі цілі фінансової стратегії:

- *Прямі стратегічні цілі.* Вони прямо пов'язані з кінцевими результатами фінансового розвитку підприємства.
- *Підтримуючі стратегічні цілі.* Ця група стратегічних цілей спрямована на забезпечення реалізації прямих стратегічних

цілей у процесі фінансового розвитку. Варто звернути увагу на те, що поділ стратегічних цілей за цією ознакою носить дещо умовний характер і пов'язаний з різним рівнем їх пріоритетності. Так, стосовно головної стратегічної мети фінансового розвитку підприємства всі інші цілі можна розглядати як підтримуючі.

5. По періоду реалізації виділяють наступні види фінансових цілей:

- *Довгострокові стратегічні цілі.* Такі цілі слугують орієнтиром фінансового розвитку підприємства протягом стратегічного періоду (як правило, вони ставляться на кінець цього періоду).

- *Короткострокові стратегічні цілі.* Ця група цілей, що мають для підприємства стратегічний характер, ставиться в рамках короткострокових етапів стратегічного періоду.

Класифікація стратегічних цілей фінансового розвитку не обмежується перерахованими вище основними ознаками. Вона може бути доповнена з урахуванням специфіки здійснення фінансової діяльності конкретних підприємств.

З урахуванням розглянутих принципів класифікації здійснюється процес формування стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства. Цілі стратегії фінансового розвитку підприємства можуть досягатися різними способами. Вибір найбільш ефективних із цих способів здійснюється в процесі прийняття стратегічних фінансових рішень.

Прийняття стратегічних рішень з фінансового розвитку є процесом розгляду можливих способів досягнення стратегічних цілей і вибору найбільш ефективних з них для практичної реалізації в процесі стратегічного управління з урахуванням фінансової позиції конкретного підприємства.

Вибір головного стратегічного напрямку фінансового розвитку підприємства характеризує його основне стратегічне рішення в системі стратегічного фінансового управління. Цей вибір визначає спрямованість всіх наступних дій з прийняття стратегічних рішень у сфері фінансового розвитку підприємства [6].

Прийняття стратегічних рішень з фінансового розвитку підприємства охоплює систему вибору відповідних видів і типів фінансової політики по окремих аспектах фінансової діяльності. Фінансова політика є формою реалізації фінансової філософії й головного стратегічного напрямку фінансового розвитку підприємства в розрізі найбільш важливих аспектів фінансової діяльності.

Фінансова політика може розроблятися на весь стратегічний період або на конкретний його етап, що забезпечує рішення окремих стратегічних завдань (наприклад, емісійна політика). Більше того, на окремих етапах стратегічного періоду фінансова політика підприємства може кардинально змінюватися під впливом непередбачених змін зовнішнього фінансового середовища, забезпечуючи при цьому підтримку головного напрямку його фінансового розвитку.

Формування фінансової політики підприємства по окремих аспектах фінансової діяльності підприємства носить ба-

гаторівневий характер (число таких рівнів визначається, насамперед, обсягом фінансової діяльності підприємства й необхідністю концентрації зусиль на рішення окремих стратегічних завдань). Насамперед фінансова політика розробляється за окремими сегментами домінантних сфер (напрямків) стратегічного фінансового розвитку підприємства, а усередині них – по окремих видах фінансової діяльності.

Формування портфеля можливих стратегічних альтернатив здійснюється виходячи з конкретних параметрів фінансової позиції підприємства й з врахуванням сформульованої фінансової політики за окремими аспектами фінансового розвитку. Зміст цього етапу полягає у формулюванні переліку всіх можливих способів досягнення різних стратегічних цілей. Кожний з таких можливих способів являє собою самостійну фінансову альтернативу, а їх сукупність – портфель стратегічних фінансових альтернатив [7].

У процесі оцінки окремих альтернатив найбільша увага має бути приділена використанню сучасних методів порівняльного фінансового аналізу. Основними з таких методів можуть бути:

- аналіз сценаріїв;
- аналіз чутливості;
- метод побудови дерева рішень;
- метод лінійного програмування;
- метод імітаційного моделювання;
- метод експертних оцінок та інші.

При відборі стратегічних фінансових альтернатив найбільшу роль грає система використовуваних критеріїв. Такими критеріями можуть виступати:

- рівень платоспроможності;
- рівень фінансової стійкості;
- темп зростання або абсолютна сума приросту чистого грошового потоку;
- рівень рентабельності власного капіталу;
- рівень фінансового ризику й інших.

За результатами оцінки й попереднього відбору стратегічних фінансових альтернатив проводиться їх ранжування за обраними критеріями. Остаточне стратегічне фінансове рішення по тому чи іншому аспекту фінансового розвитку підприємства приймається на основі ранжируваного їх переліку.

Заключним етапом прийняття стратегічних рішень є складання програми фінансового розвитку підприємства. Така програма повинна відображати основні результати стратегічного вибору підприємства й забезпечувати їх синхронізацію по домінантних сферах і сегментах стратегічного фінансового розвитку, а також по строках реалізації окремих взаємозалежних стратегічних рішень. Програма не має містити жорстко детермінованих дій по забезпеченню стратегічних цілей фінансового розвитку підприємства, а позначати тільки напрями цих дій.

Характер використовуваних методів і результати управління реалізацією стратегії фінансового розвитку підприємства значною мірою визначаються ступенем нестабіль-

ності факторів зовнішнього фінансового середовища. Непередбачені зміни цих факторів на окремих етапах реалізації стратегії несуть у собі як додаткові можливості, так і додаткові загрози фінансової стабілізації підприємства. Діагностика умов зовнішнього середовища, у яких здійснюється реалізація стратегії фінансового розвитку підприємства на кожному з її етапів, дозволяє підприємству вчасно розробити комплекс необхідних наступальних або оборонних стратегічних управлінських рішень, що забезпечують реалізацію цілей його фінансової стабілізації. Своєчасна діагностика таких умов зовнішнього середовища на кожному етапі реалізації стратегії підприємства й адекватне реагування на них у процесі досягнення стратегічних цілей його розвитку й становить основу сучасної парадигми стратегічного менеджменту [11].

Реалізація стратегії фінансового розвитку підприємства визначає насамперед необхідність здійснення стратегічних змін його фінансової діяльності.

Висновки

Стратегічні зміни є комплексом заходів, спрямованих на перетворення всіх основних систем управління фінансовою діяльністю до рівня, що забезпечує повну можливість реалізації передбаченої стратегії фінансового розвитку підприємства. Масштаби стратегічних змін фінансової діяльності підприємства залежать від досягнутого рівня організації цієї діяльності й фінансових відносин з партнерами, характеру джерел і глибини інформаційної бази прийняття управлінських фінансових рішень, ступеня інноваційності основних фінансових операцій і використовуваних фінансових інстру-

ментів, рівня організаційної культури фінансових менеджерів й інших внутрішніх організаційних параметрів.

Підвищення якості управління фінансовою діяльністю в процесі фінансового розвитку підприємства повинне передбачати ефективне впровадження сучасних наукових досягнень у цій сфері діяльності, у першу чергу, забезпечувати вибір відповідних фінансових інструментів здійснення операцій на фінансовому ринку.

Список використаних джерел

1. Фінансовий менеджмент: [Навч. посібник]: За ред. проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 496 с.
2. Менеджмент качества и международные стандарты ИСО 9000 версии 2000 г. Материалы семинара в рамках Программы ИСО для развивающихся стран. Минск, Июль 2001 г. 79 с. ISO 9000 Introduction and Support Package: Guidelines on the Process Approach to quality management systems. ISO/TC 176/SC 2/ N 544R. 17 May, 2001.
3. Блауберг И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В. Блауберг, Г.Э. Юдин. – М.: Мысль, 1973. – 270 с.
4. Карл Х. Цайнингер. Оптимізація бізнес-процесу для глобальної конкуренції / Києво-Могилянська Бізнес Студія. – 2004. – №9.
5. Берр Х. Контроллинг в сфере исследований и разработок. – Режим доступа: www.nw-innovations.ru – Назва з екрану.
6. Концептуальні засади управління підприємством як економічною системою: [монографія] / В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, С.К. Потьомкін, О.М. Тімонін, М.В. Бормотова. [Ред. кол.: В.О. Коюда (відп. ред.) та ін.]. – Х.: ХНЕУ, 2007. – 415 с.
7. Ареф'єва О.В. Механізми контролінгу бізнес-процесів промислових підприємств [монографія] / О.В. Ареф'єва, Л.Л. Дякон. – К.: Вид-во Європ. Ун-ту, 2008. – 92 с.

Т.В. НИКОЛАЄВА,
аспірантка, НДЕІ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України

Резерви здешевлення житла та механізми відтворення житлового фонду в умовах обмеженої платоспроможності громадян

Систематизовано можливості зниження вартості житла на етапах підготовки, проектування, будівництва та експлуатації будинків. Запропоновані механізми відтворення житлового фонду державної і недержавної власності.

Ключові слова: житло, будівництво, експлуатація будинків, житловий фонд.

Систематизированы возможности сокращения стоимости жилья на этапах подготовки, проектирования, строительства и эксплуатации домов. Предложены механизмы воспроизводства жилищного фонда государственной и негосударственной собственности.

Ключевые слова: жилье, строительство, эксплуатация домов, жилищный фонд.

The possibilities of reducing the cost of housing in the stages of site preparation, design, construction and operation of homes are systematized. The renovation mechanism of public and private housing is proposed.

Постановка проблеми. Понад 90% існуючого житла передано в Україні у власність фізичних осіб, причому на сьогодні більш як третина будівель знаходиться у незадовільному технічному стані, а у наступні кілька десятиліть потріб-